

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 19 grudnia 2013 r.

ZSM/500/4/2013/AJ

Pan
Radosław Sikorski
Minister Spraw Zagranicznych

bilans trwającego od 2011 roku konfliktu zbrojnego w Syrii jest wstrząsający - 126 tysięcy zabitych oraz ponad dwa miliony uchodźców. Z Syrii każdego dnia uciekają tysiące osób, z czego jak pokazują dane UNICEF i UNHCR, ponad połowę uchodźców stanowią dzieci. Dzieci te, często rozdzielone od rodziców, zmuszone do szukania schronienia lub deportowane, stale doświadczają traumy wywołanej skutkami wojny. Tracą domy, bliskich i przede wszystkim – swoje dzieciństwo. Nawet jeśli uda im się przekroczyć granicę, trafiają do przepełnionych ośrodków dla uchodźców, gdzie panują bardzo ciężkie warunki bytowe. Jak wskazują najnowsze dane z raportu UNHCR z 29 listopada 2013 roku, ponad 3 700 dzieci syryjskich nie ma rodziców i opiekunów, a ponad 70 tysięcy małoletnich nie ma ojca. W wielu przypadkach sytuacja finansowa rodzin na uchodźctwie jest tak zła, że dzieci są zmuszane do pracy, aby zapewnić najbliższemu przetrwanie. Organizacja Narodów Zjednoczonych alarmuje, że w razie niepodjęcia działań mających na celu udzielenie pomocy syryjskim dzieciom, Syrii grozi katastrofa tego pokolenia, które może stać się największą ofiarą tej wojny.

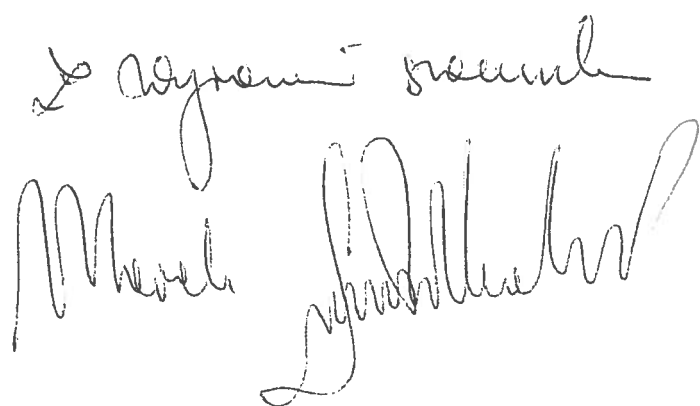
Około 97% uchodźców znalazło schronienie w państwach graniczących z Syrią, co stało się ogromnym dla nich ciężarem. Liban, Irak, Jordania czy Turcja pilnie potrzebują pomocy aby poradzić sobie z obecnym kryzysem. Na spotkaniu 4 września 2013 roku w Genewie, wspomniane państwa wraz z przedstawicielami UNHCR zaapelowały o udzielenie im wsparcia międzynarodowego. W odpowiedzi na apel, Unia

Europejska podjęła wiele działań aby poprawić obecną sytuację Syryjczyków na uchodźctwie. Państwa takie jak Niemcy, Szwecja czy Austria zgodziły się przyjąć syryjskich uchodźców na swoje terytoria. Uchodźcom udzielono niezbędnej pomocy i schronienia. Ponadto, władze Niemiec oficjalnie poinformowały o gotowości przyjęcia kolejnych 5 tys. Syryjczyków, zaś Szwecja zapewniła o udzieleniu pozwolenia na pobyt stały 8 tys. syryjskich uchodźców, a także o możliwości sprowadzenia do tego kraju członków ich rodzin. Również nasz kraj za pośrednictwem Fundacji Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej udziela pomocy syryjskim uchodźcom. Czyni to poprzez pokrycie kosztów zakwaterowania w Libanie, pomoc w przeprowadzeniu remontów lokali mieszkalnych. Ponadto Fundacja pomaga małym dzieciom rozpocząć naukę w libańskich szkołach, realizując przy tym projekt pomocowy finansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

W 2012 r. Zarząd Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC) z inicjatywy polskiego Rzecznika Praw Dziecka wydał oficjalne oświadczenie skierowane do Przewodniczącego Komitetu Praw Dziecka ONZ Jeana Zermattena oraz do wszystkich krajów świata, potępiające złe traktowanie i trudną sytuację dzieci w Syrii, na skutek trwającej tam wojny oraz wzywające do podjęcia działań w celu zaprzestania takich praktyk. Podczas ostatniego spotkania Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka we wrześniu 2013 r., ENOC zaapelował o pilną pomoc dla syryjskich dzieci w ośrodkach dla uchodźców i zapewnienie ochrony przed katastrofą humanitarną.

Mając powyższe na uwadze, zwracam się do Pana Ministra z prośbą o rozważenie realnych możliwości większego wsparcia syryjskich dzieci w tej niezwykle trudnej, często bezpośrednio zagrażającej ich życiu, sytuacji. Polska jest krajem określanym na świecie szacownym i zobowiązującym mianem „ojczyzny praw dziecka”. Działania Rządu i Parlamentu wyraźnie wskazują na wysoki szacunek dla dzieciństwa i wiążącego się z nim wyższego standardu praw człowieka – dziecka.

Jako przedstawiciel Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC), wdzięczny będę za rozważenie przez Pana Ministra dalszych wymiernych działań na rzecz najmłodszych Syryjczyków.

W załączeniu:

- 1) Oświadczenie ENOC z 2012 r.
- 2) Oświadczenie ENOC z 2013 r.

Warszawa, 17 września 2012

**Pan
Jean Zermatten
Przewodniczący Komitetu
Praw Dziecka ONZ**

Konflikty zbrojne są, niestety, codziennością dla milionów dzieci w różnych częściach świata. Wiele z nich zostaje osieroconych, okaleczonych, zabitych. Bardzo często zostają rozdzielone od rodziców, zmuszone do szukania azylu, lub deportowane. Stale doświadczają traumy wywołanej skutkami konfliktów zbrojnych.

ENOC od dawna zwraca uwagę społeczeństwa międzynarodowego na dramatyczne okoliczności, które zostały zbagatelizowane lub zignorowane przez kraje będące sygnatariuszami Konwencji o Prawach Dziecka ONZ. W czasie, gdy sytuacja dzieci w Syrii z dnia na dzień dramatycznie się pogarsza a szanse na porozumienie zapewniające odpowiednie, humanitarne warunki gwarantujące minimum ochrony dla dzieci stają się nikłe, ENOC przypomina o wydanym przez siebie oświadczeniu, na temat sytuacji dzieci w konfliktach zbrojnych, przyjętym przez Zgromadzenie Ogólne Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka w sierpniu 2009 roku w Paryżu.

My, jako Rzecznicy Praw Dziecka zrzeszeni w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka nie możemy pozostać obojętni na krzywdę, która dotyka dzieci w Syrii.

Z tego powodu, biorąc pod uwagę, że Komitet Praw Dziecka ONZ jest instytucją monitorującą przestrzeganie przez państwa - sygnatariuszy, postanowień Konwencji o Prawach Dziecka ONZ - chcielibyśmy zwrócić się do Pana jako Przewodniczącego Komitetu, by zainicjował Pan niezbędne działania leżące w Pana kompetencjach, które zagwarantują respektowanie przez Syrię podstawowych praw dziecka ustanowionych przez Konwencję o Prawach Dziecka.

ENOC zwraca się do wszystkich krajów świata i ich władz, by rozpoczęły działania, które zrekompensują olbrzymie naruszenie praw dzieci uwikłanych w konflikty zbrojne na całym świecie.

Marek Michalak
Przewodnicząc Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC)
Rzecznik Praw Dziecka Rzeczypospolitej Polskiej

Wspólne oświadczenie Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC) wydane z okazji 17-ego Ogólnego Zgromadzenia ENOC po zakończeniu Dorocznej Konferencji ENOC na temat "Dzieci w drodze: Dzieci Najpierw!"

Potrzebna pilna pomoc dla syryjskich dzieci w obozach dla uchodźców i zapewnienie ochrony przed katastrofą humanitarną

Już w zeszłym roku ENOC skierował uwagę Przewodniczącego Komitetu Praw Dziecka ONZ na dramatyczne konsekwencje konfliktu zbrojnego, jaki ma miejsce w Syrii, dla syryjskich dzieci.

Miliony syryjskich dzieci przeżywają koszmar w obozach dla uchodźców.

W obozach tych brakuje jedzenia, wody, środków sanitarno-higienicznych i dachu nad głową, przez co nie mogą one sprostać potrzebom dzieci, które w nich przebywają. Mamy wrzesień, a nadchodząca zima może doprowadzić do katastrofy humanitarnej. Problem jest na tyle poważny, że nawet Wysoki Komisarz NZ ds. Uchodźców jest w stanie tylko częściowo zapewnić pomoc, jak jest potrzebna.

Zważywszy na przerażającą sytuację syryjskich dzieci w obozach dla uchodźców, członkowie ENOC apelują do wspólnoty europejskiej i międzynarodowej o:

- 1) rozpoczęcie szybkiej, zdecydowanej akcji humanitarnej by zapobiec nadchodzącej katastrofie humanitarnej
- 2) przyjęcie na swe terytorium możliwie jak największej liczby dzieci-uchodźców.

Oświadczenie ENOC w sprawie "Dzieci w Drodze"

"Dzieci w Drodze: Dzieci Najpierw"

- ❖ Przyjęte na 17. Corocznym Zgromadzeniu Ogólnym, które odbyło się w dniu 27 września 2013 w Brukseli

My, Niezależne Europejskie Instytucje Praw Dziecka (European Independent Children's Rights Institutions - ICRIs), członkowie ENOC, wyrażamy swe głębokie zaniepokojenie w związku ze statusem "dzieci w drodze" w naszych państwach i znacznymi brakami strategii zaspokajania ich potrzeb w politykach europejskich, państwowych i lokalnych.

"Dzieci w drodze" obejmuje wszystkie dzieci, które migrują ze swej ojczyzny na terytorium innego kraju Europy lub z powrotem w poszukiwaniu szans na przeżycie, bezpieczeństwa, lepszych warunków życiowych, możliwości edukacyjnych i ekonomicznych, ochrony przed wykorzystywaniem i nadużyciami, w celu połączenia się z rodziną, lub z kilku tych powodów jednocześnie. Dzieci mogą podróżować z rodziną, samodzielnie lub z osobami spoza rodziny. Mogą one szukać schronienia, mogą być ofiarami handlu ludźmi lub nielegalnymi migrantami. Status dzieci w drodze może różnić się na różnych etapach ich podróży i mogą one znaleźć się w sytuacjach narażających je na niebezpieczeństwo o różnym stopniu nasilenia¹.

Zdecydowanie podkreślamy potrzebę pełnego dostosowania istniejących praw, polityk i praktyk w całej Europie do Konwencji o Prawach Dziecka NZ (UNCRC) i jej protokołów fakultatywnych, jak również innych stosownych międzynarodowych aktów prawnych i standardów, zwłaszcza w odniesieniu do "dzieci w drodze".

Przywołujemy Oświadczenie ENOC o Państwowych Obowiązках dotyczących Traktowania Dzieci bez Opieki, Ogólny Komentarz Nr 6 (2005) do UNCRC na temat traktowania dzieci bez opieki i oddzielonych od rodziny poza ich krajem pochodzenia jak również raport Dnia Ogólnej Dyskusji Komitetu Praw Dziecka na temat "praw wszystkich dzieci w kontekście migracji międzynarodowej".

Uznając istotne wyzwania jakie stawia obecny kryzys ekonomiczny, ENOC przypomina, że ograniczenia budżetów publicznych nie powinny powstrzymywać Państw Członkowskich od wypełniania swych obowiązków prawnych związanych z dziećmi, a w szczególności "dziećmi w drodze", będącymi grupą szczególnie wrażliwą.

ENOC rozumie, że okoliczności, w jakich znajdują się "dzieci w drodze" oraz wyzwania, jakie napotykają, są zróżnicowane i skomplikowane i wymagają wielowymiarowego, wszechstronnego i holistycznego podejścia. W tym kontekście członkowie ENOC są zgodni, że należy zatwierdzić, a następnie wdrożyć i wspierać następujące środki i zalecenia na poziomie europejskim, krajowym i lokalnym:

1. "Dzieci w drodze" są przede wszystkim dziećmi. W związku z tym, należy wkomponować podstawowe zasady związane z prawami dziecka w rozwój, wdrażanie i

¹ Definicja zaczerpnięta z dokumentów wyjaśniających Europejskiego Forum na temat Praw Dziecka (2012) -

monitorowanie praw, polityk, procedur i praktyk mających wpływ na "dzieci w drodze". Kluczowe zasady w tej kwestii określone w UNCRC są następujące: prawo dziecka do wolności od dyskryminacji; prawo dziecka do tego, by jego interes traktowano priorytetowo we wszystkich działaniach i decyzjach ich dotyczących; prawo dziecka do życia, przeżycia i rozwoju; prawo dziecka do swobodnego wyrażania swego zdania we wszystkich sprawach dotyczących dziecka i do tego, by ich poglądy brano pod uwagę stosownie do wieku i stopnia dojrzałości dziecka.

W szczególności prawo "dzieci w drodze" do swobodnego wyrażania ich opinii powinno być zagwarantowane podczas wszystkich stosownych procedur i procesów decyzyjnych i w razie potrzeby, dziecko powinno mieć zapewnioną pomoc niezależnego tłumacza. Opiniom dziecka należy nadać stosowną wagę odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości.

2. Należy zapewnić odpowiednie, przyjazne warunki przyjęcia "dzieci w drodze", nawet w przypadku migracji w granicach Europy. Jest to niezbędny warunek realizacji i ochrony wszystkich pozostałych praw tych dzieci.

Mówiąc ściśle, dzieciom od momentu ich przybycia należy przekazać konkretne i wyczerpujące informacje (w sposób przyjazny dzieciom i w wielu językach, itd.) na temat ich praw w języku, który rozumieją, zgodnie z postanowieniami międzynarodowych i krajowych regulacji prawnych. Dzieci te powinny mieć także dostęp do edukacji i opieki medycznej na równi z innymi dziećmi przebywającymi na terenie jurysdykcji Państwa, które je przyjmują. Udostępnienie wszystkich tych praw jest kluczowe dla integracji tych dzieci z nowym społeczeństwem.

Polityki migracyjne dotyczące "dzieci w drodze" wymagają środków w zakresie wykraczającym poza kontrolę granic i przeciwdziałanie nielegalnej migracji. Państwa powinny opracować stabilne rozwiązania, które szanują prawa człowieka i prawa dzieci, wykorzystując holistyczne, spersonalizowane i elastyczne narzędzia, uwzględniając najlepszy interes dzieci jako czynnik warunkujący podczas formalnych procedur.

3. Personel zajmujący się "dziećmi w drodze" (organy ścigania, organy sądowe, osoby przesłuchujące, tłumacze, pracownicy społeczni i specjaliści do pracy z młodzieżą, pracownicy opieki medycznej, opiekunowie, przedstawiciele prawni, policjanci, celnicy i inni) powinni być odpowiednio przeszkoleni w zakresie obowiązku respektowania praw dziecka, rozumieć specyficzny sposób komunikacji i potrzeby związane ze specyficznym zapleczem kulturowym oraz umieć odpowiednio zareagować na oznaki strachu lub dyskomfortu.
4. Należy dokonać odpowiedniej oceny wieku dziecka w najlepiej pojętym interesie dziecka, mając przede wszystkim na celu zapewnienie dziecku należnych mu praw i ochrony, do której dziecko także ma prawo. Ocena ta powinna być dokonana przede wszystkim na podstawie materiałów dowodowych. Jeśli są one niewystarczające, a także w przypadkach poważnych wątpliwości co do wieku dziecka, dalsze badanie powinno być przeprowadzone w ostateczności. Powinno ono być przeprowadzone tak szybko jak to tylko możliwe, w obecności opiekuna, opracowane przez niezależnego lekarza jak również specjalistów ds. opieki społecznej. Do czasu

zakończenia procesu oceny wieku dziecka, każda osoba twierdząca, że jest dzieckiem, powinna być uznana za dziecko i tak traktowana.

Ocena wieku dziecka powinna stanowić kombinację ocen stanu fizycznego, społecznej i psychicznej dojrzałości. Wykorzystywane techniki powinny szanować zaplecze kulturowe dziecka, jego godność i integralność fizyczną. Fakt, że niektóre badania medyczne mogą być szczególnie stresogenne, inwazyjne lub traumatyczne dla dzieci, także powinien być brany pod uwagę. ENOC wyraża głębokie zaniepokojenie wykorzystywaniem techniki rentgenowskiej w związku z jej niekorzystnym wpływem na zdrowie dziecka, zgodnie z negatywną opinią środowiska medycznego na temat odpowiedności i skuteczności tej metody oraz jej wątpliwej wiarygodności i dokładności.

Dziecko powinno być w pełni poinformowane o szczegółach procesu oceny wieku i jej konsekwencjach. Poglądom i opiniom dziecka należy nadać odpowiednią wagę, stosownie do jego wieku i stopnia dojrzałości, należy poprosić dziecko o wyrażenie zgody i ją otrzymać, jeżeli badania medyczne/fizyczne okażą się niezbędne.

Odmowa poddania się procedurze oceny wieku nie powinna skutkować automatycznym założeniem, że osoba badana jest dorosła. Organy przeprowadzające kontrolę powinny ocenić, czy odmowa jest spowodowana innymi okolicznościami niż domniemana dorosłość.

Tak czy owak, ocena wieku powinna podlegać środkom ochrony prawnej i należy osobie zainteresowanej zagwarantować odpowiednią ilość czasu, w którym będzie ona mogła dostarczyć wszystkie niezbędne dowody świadczące o tym, że nie osiągnęła ona wieku dorosłości. Podczas procedury do czasu podjęcia ostatecznej decyzji powinna być zapewniona pełna ochrona.

Biorąc pod uwagę różnorodność technik dokonywania oceny wieku, ENOC wzywa władze Europy (UE/Radę Europy) do opracowania i upowszechniania dobrych praktyk. W każdym przypadku, kiedy powyższe działania prowadzą do sprzecznych wyników, zawsze powinna zostać wybrana opcja najbardziej korzystna dla osoby badanej. Jako dalszy krok, bazujący na wybranych dobrych praktykach, UE może rozważyć przyjęcie zasady wzajemnego uznania przez Państwa Członkowskie UE oceny wieku dokonanej przez dane Państwo.

Biorąc pod uwagę potencjalny wpływ decyzji na temat wieku dziecka na jego status - od pełnej ochrony dla dzieci do podstawowej ochrony dla dorosłych lub jej braku - Państwa powinny przyjąć stosowanie odpowiednich środków w celu przygotowania płynnego procesu przeniesienia.

5. Natychmiast po przybyciu dziecka oddzielonego/będącego bez opieki, do pomocy dziecku powinien zostać wyznaczony wykwalifikowany niezależny opiekun, który będzie udzielał mu porad i zapewni ochronę dopóki nie połączy się ono ze swą rodziną lub nie zostanie umieszczone w odpowiedniej instytucji opiekuńczej. Opiekun, którego zadaniem jest ochrona i działanie w najlepiej pojętym interesie dziecka, powinien zagwarantować zabezpieczenie praw dziecka ze strony odpowiednich organów oraz zaspokojenie potrzeb dziecka związanych z opieką i troską i jego

interesy. Opiekun powinien mieć uprawnienia do reprezentowania dziecka we wszystkich procesach decyzyjnych, jeśli dziecko wyrazi na to zgodę.²

Podczas wszystkich procedur administracyjnych i sądowych każde dziecko powinno mieć zapewnione bezpłatne wsparcie tłumaczy i niezależnych doradców prawnych przeszkolonych w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą.

6. Dzieciom oddzielonym i bez opieki nie należy nigdy odmawiać wstępu do kraju zgodnie z zobowiązaniem niewydalania uchodźców (zasada non-refoulement) związanym z międzynarodowymi prawami człowieka, prawem humanitarnym i prawem dla uchodźców.

Wszelkie decyzje podjęte na podstawie Rozporządzenia "Dublin II" oraz kolejnego po nim "Dublin III" dotyczące dzieci bez opieki szukających azylu powinny być zgodne z prawoznawstwem Trybunału Sprawiedliwości. To ostatnie podkreśla, że najlepszy interes dziecka powinien mieć pierwszeństwo jako kryterium wyboru rozwiązań przyjmowanych przez Państwa członkowskie na podstawie Rozporządzenia Dublińskiego. W efekcie, Trybunał stwierdza " w przypadku gdy małoletni pozbawiony opieki, którego żaden z członków rodziny nie przebywa zgodnie z prawem w państwie członkowskim, złożył wnioski o udzielenie azylu w więcej niż jednym państwie członkowskim, przepis ten wskazuje jako „państwo członkowskie odpowiedzialne” za rozpatrzenie tego wniosku to państwo członkowskie, w którym ów małoletni złożył swój pierwszy wniosek, czy też to, w którym złożył on ostatni wniosek o azyl (Europejski Trybunał Sprawiedliwości, 6 czerwca 2013, C-648/11).

7. Prawo do ochrony przed przemocą fizyczną i psychiczną, wykorzystywaniem i zaniedbaniem jak również wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego i innego musi być z wyczuciem uwzględniane przy zapewnianiu ochrony "dzieciom w drodze".

Po przybyciu dziecka należy mu zapewnić szczególną opiekę, zgodnie ze specyficznymi potrzebami "dziecka w drodze" w każdym wymiarze - edukacyjnym, psychologicznym i zdrowotnym.

Małoletnie ofiary handlu ludźmi są grupą szczególnie wrażliwą wśród "dzieci w drodze". Odpowiedź wielu Państw na kwestię handlu dziećmi skupia się wciąż jednak wokół statusu imigracyjnego dziecka i złożeniem wniosku o azyl - konieczność ochrony dzieci będących ofiarami jest często sprawą drugorzędną.

Wydanie do kraju pochodzenia bez odpowiedniego wsparcia i uwzględnienia najlepszego interesu dziecka często skutkuje tym, że dziecko może ponownie stać się ofiarą handlu ludźmi.

Stosowne akty prawne i standardy (na poziomie Rady Europy i Unii Europejskiej) dotyczące handlu ludźmi, zwłaszcza dzieci będących ofiarami tego procederu, powinny być ratyfikowane, zaadaptowane i niezwłocznie w pełni wdrożone.

² Dziecku należy przyznać prawo do odmowy przyjęcia opiekuna lub do jego zmiany. Dziecko powinno mieć

8. Co do zasady, ENOC podtrzymuje swój zdecydowany sprzeciw jakimkolwiek formom przymusowego zatrzymywania dzieci, czy pozostają one bez opieki czy nie, i bez względu na procedurę, jakiej są poddawane (azyl, wydanie do kraju pochodzenia czy pierwszy port przybycia - przekroczenia granicy europejskiej).

ENOC zachęca wszystkie właściwe zainteresowane strony i jurysdykcje do wymiany informacji i dobrych praktyk związanych z rozwiązaniami alternatywnymi dla zatrzymania przymusowego. Opracowanie i wdrożenie środków alternatywnych powinny być działaniem priorytetowym dla decydentów europejskich i krajowych.

ENOC podkreśla swe zaniepokojenie w związku z praktykami mającymi na celu kryminalizację migracji i zaznacza w tym względzie, że "dzieci w drodze" nie powinny nigdy być poddawane postępowaniu karnemu z powodów związanych tylko z ich statusem migracyjnym, lub gdy ich działalność przestępcza została na nich wymuszona lub spowodowana nadużyciami wobec dzieci.

ENOC wzywa Państwa i Instytucje Europy do zagwarantowania zgodności ich polityk, praw i praktyk z odpowiednimi aktami prawnymi w zakresie ochrony dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem Konwencji NZ o Prawach Dziecka.

ENOC podkreśla, że na tej podstawie "dzieci w drodze" powinny otrzymać szczególną opiekę i wzmocnioną ochronę ze względu na swą wrażliwość, zwłaszcza jeśli chodzi o dzieci oddzielone od rodzin lub pozostawione bez opieki.

W ramach legislacji Unii Europejskiej, ENOC zachęca wszystkie instytucje w zakresie ich kompetencji, by zwracały szczególną uwagę na prawa dzieci i ich ochronę.

W tym kontekście ENOC podkreśla szczególną rolę, jaką odgrywa Komisja Europejska, której obowiązkiem jest monitorowanie procesu wdrażania przepisów UE przez Państwa Członkowskie do swego ustawodawstwa. ENOC wzywa Komisję Europejską do wszczęcia postępowania w sprawie naruszenia przepisów w każdym przypadku, w którym złamane zostaną prawa dziecka.